

The background of the entire slide features a close-up of a globe showing the continents of Africa and Europe. In the foreground, on the left, is a large, light-colored wooden chess piece, likely a king or queen. The globe is slightly out of focus compared to the chess piece.

ΚΕΔΙΣΑ **ΚΕΔΙΣΑ**

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

Ο Πόλεμος του Κοσσυφοπεδίου (1998-1999) και ο Ρόλος της Διεθνούς Κοινότητας

Αλεξάνδρα-Μαρία Τράγκα

Ερευνητική Εργασία Νο. 20

**Ο Πόλεμος του Κοσσυφοπεδίου (1998-1999) και ο Ρόλος της
Διεθνούς Κοινότητας**

Αλεξάνδρα-Μαρία Τράγκα

Εξωτερική Συνεργάτης ΚΕΔΙΣΑ

Ερευνητική Εργασία Νο. 20

Διοικητικό Συμβούλιο

Ανδρέας Μπανούτσος, Ιδρυτής και Πρόεδρος

Δρ. Σπύρος Πλακούδας, Αντιπρόεδρος

Όμηρος Τσάπαλος, Γενικός Γραμματέας

Δρ. Πέτρος Βιολάκης, Διευθυντής Ερευνών

Βασίλειος Παπαγεωργίου, Οικονομικός Διαχειριστής

Ευάγγελος Κούλης, Μέλος Δ.Σ

Αναστασία Τσιμπίδη, Μέλος Δ.Σ

Ο Πόλεμος του Κοσσυφοπεδίου (1998-1999) και ο Ρόλος της Διεθνούς Κοινότητας

Αλεξάνδρα-Μαρία Τράγκα

MIR-612DG

**Μελέτες Περιπτώσεων στην Ανάλυση
Συγκρούσεων**

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα εξ' Αποστάσεως στις
Διεθνείς Σχέσεις και Ευρωπαϊκές Σπουδές**

Απρίλιος 2017

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη.....	4
Εισαγωγή.....	4
Κεφάλαιο 1ο: Οι ρίζες της διένεξης της Σερβίας και του UCK.....	5
Κεφάλαιο 2ο: Η αντίδραση της διεθνούς κοινότητας και οι ΝΑΤΟϊκοί βομβαρδισμοί.....	7
Κεφάλαιο 3ο: Οι συνέπειες των ΝΑΤΟϊκών βομβαρδισμών.....	10
Επίμετρο	12
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	14

Περίληψη

Δεκαοκτώ χρόνια συμπληρώθηκαν από τις 24 Μαρτίου 1999, όταν το ΝΑΤΟ ξεκίνησε τους αεροπορικούς βομβαρδισμούς εναντίον της Σερβίας, επειδή η τελευταία αρνείτο να υπογράψει τη συμφωνία για το μέλλον του Κοσσυφοπεδίου. Οι βομβαρδισμοί διήρκεσαν σχεδόν 3 μήνες και ακολουθήθηκαν από χερσαία εισβολή¹. Η εκστρατεία είχε ως αποτέλεσμα την εκτεταμένη καταστροφή των μη στρατιωτικών υποδομών της Γιουγκοσλαβίας, το θάνατο εκατοντάδων πολιτών και την πρόκληση σοβαρής περιβαλλοντικής καταστροφής από τη χρήση εμπλουτισμένου ουρανίου².

Όμως ποια ήταν τα αίτια της σύγκρουσης μεταξύ της Γιουγκοσλαβίας και του Απελευθερωτικού Στρατού του Κοσόβου (UCK) και ποιος ήταν ο ρόλος της διεθνούς κοινότητας κατά τη διάρκεια του πολέμου; Σκοπός της ανά χείρας εργασίας, είναι η απάντηση των ανωτέρω ερευνητικών ερωτημάτων. Για την επίτευξη όσο το δυνατόν μεγαλύτερης αντικειμενικότητας, η γράφουσα, επέλεξε πηγές που πρόσκειντο στις θέσεις είτε της Σερβίας, είτε των Ηνωμένων Πολιτειών.

Εισαγωγή

Η διάσπαση της Γιουγκοσλαβίας έχει αποτελέσει ένα δραματικό κεφάλαιο στη διεθνή πολιτική της αβεβαιότητας της μεταψυχροπολεμικής εποχής που προκλήθηκε από την κατάρρευση της διπολικής σταθερότητας και επιδεινώθηκε από την αναγέννηση της εθνικής σύγκρουσης και τις ανταγωνιστικές επιδιώξεις αναδυόμενων περιφερειακών παικτών. Μετά το θάνατο του δικτάτορα της Γιουγκοσλαβίας, Ιωσήφ Τίτο, οι πρόεδροι των γιουγκοσλαβικών δημοκρατιών, ενεπλάκησαν σε συζητήσεις υψηλού επιπέδου, προκειμένου να διευθετήσουν μία νέα πολιτική ρύθμιση. Επακολούθησαν διενέξεις και κατακερματισμός, που υπονομεύθηκαν από την αποφασιστικότητα της Σλοβενίας για ίδρυση ανεξάρτητου κράτους, από το Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς και τον Κροάτη πρόεδρο Φράνιο Τούντζμαν³.

Μέσα σε τρία μόλις χρόνια, η Σλοβενία, η Κροατία, η Βοσνία και η ΠΓΔΜ, διακήρυξαν την ανεξαρτησία τους. Η Δημοκρατία του Μαυροβουνίου παρέμεινε εντός της Γιουγκοσλαβίας μέχρι το 2006, όταν, επίσης ψήφισε το διαχωρισμό της από το μεγαλύτερο κράτος, ενώ η βόρεια αυτόνομη επαρχία της Βοϊβοδίνια, παρέμεινε εντός της Σερβίας⁴. Εν τέλει, οι πόλεμοι της «γιουγκοσλαβικής διαδοχής», κατέληξαν εκεί που άρχισαν, δηλαδή στο Κόσοβο.

Οι πόλεμοι της Γιουγκοσλαβίας, επανέφεραν στο διεθνές προσκήνιο το πρόβλημα της βαλκανικής ασφάλειας και παρήγαγαν μία σειρά από πολιτικές παρενέργειες. Η Γιουγκοσλαβία αναδείχθηκε στο πρωταρχικό πεδίο επαναδιαπραγμάτευσης της νέας διεθνούς τάξης αφού όχι μόνο αναδιαμόρφωσε τον πολιτικό, οικονομικό και δημογραφικό χάρτη των Βαλκανίων, αλλά και ενέπλεξε όλες τις μεγάλες δυνάμεις, τους διεθνείς οργανισμούς και τις πολιτικές δυνάμεις στο εσωτερικό των ισχυρών του κόσμου⁵.

¹ “24 Μάρτη: Η Έναρξη των ΝΑΤΟϊκών Βομβαρδισμών στη Σερβία”, TVXS, 24 Μαρτίου 2014.

² Stephen Zunes, “The US War on Yugoslavia: Ten Years Later”, *The Huffington Post*, 6 Ιουλίου 2009.

³ Γεώργιος Κουρβετάρης και άλλοι (επ.), *Τα Νέα Βαλκάνια: Η Γεωπολιτική της Διεθνούς Ασφάλειας και η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση* (Αθήνα: Ηρόδοτος, 2009), 495.

⁴ Cody R. Phillips, “Operation Joint Guardian: The U.S. Army in Kosovo”, *U.S. Army Center of Military History*, CMH Pub 70-109-1, 2007, 6.

⁵ Δημήτρης Καιρίδης, *Εθνικισμός, Εθνικές Συγκρούσεις και Διεθνείς Σχέσεις: Θεωρία και Πράξη στα Βαλκάνια* (Αθήνα: Σιδέρης, 2015), 202.

Κεφάλαιο 1ο: Οι ρίζες της διένεξης της Σερβίας και του UCK

Χαρακτηριστικό παράδειγμα σύγκρουσης του εθνικού δικαίου των Αλβανών με το ιστορικό δίκαιο των Σέρβων, αποτελεί η περίπτωση του Κοσόβου, μίας περιοχής με εξαιρετική στρατηγική αξία τόσο για το σερβικό, όσο και για το αλβανικό κράτος.

Το υψίπεδο του Κοσσυφοπεδίου, έχει συνολική έκταση 10.887 τετραγωνικών χιλιομέτρων και συνορεύει με το Μαυροβούνιο, την Αλβανία, τη Σερβία και την ΠΓΔΜ. Σύμφωνα με τη Στατιστική Εταιρεία της Πρίστινα, ο πληθυσμός του, ανέρχεται στους 1.733.872 κατοίκους, εκ των οποίων το 92% είναι Αλβανόφωνοι, το 5,3% Σέρβοι και το 2,7% Τούρκοι, Αιγύπτιοι, Βόσνιοι και Ρομά⁶.

Το Κοσσυφοπέδιο απετέλεσε το λίκνο της μεσαιωνικής Σερβίας και έχει την ίδια σημασία για τους Σέρβους, όπως η Κωνσταντινούπολη για τους Έλληνες⁷. Εκεί διεξήχθη η επική μάχη του 1389 μ.Χ., που οδήγησε στην απορρόφηση ολόκληρης της Βαλκανικής από την ανερχόμενη Οθωμανική Αυτοκρατορία, ενώ στην περιοχή επιβιώνει μία αλυσίδα εκπληκτικών σερβικών ορθόδοξων μοναστηριών, μεγάλης καλλιτεχνικής και ιστορικής αξίας⁸.

Με την εμφάνιση της αλβανικής εθνικής κίνησης στο τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα, οι σερβικές διεκδικήσεις συγκρούστηκαν με τις αλβανικές. Καθώς οι Αλβανοί διεκδικούσαν το Κόσοβο, άρχισαν από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα να προβαίνουν σε διώξεις των Σέρβων από την περιοχή αυτή. Το Κοσσυφοπέδιο επιδικάστηκε τελικά το 1913 στη Σερβία, όχι ως αντάλλαγμα για τη Βόρεια Ήπειρο, αλλά ως αντιστάθμισμα για την απομάκρυνση των Σέρβων από την Αδριατική⁹.

Μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, το κομμουνιστικό κράτος της Γιουγκοσλαβίας οργανώθηκε σε έξι Δημοκρατίες, με δύο «αυτόνομες» περιοχές (Βοϊβοδίνη και Κόσοβο) στα βόρεια και νότια τμήματα της Σερβίας -τη μεγαλύτερη από τις έξι δημοκρατίες-¹⁰. Οι Γιουγκοσλάβοι κομμουνιστές επιχείρησαν να εμψυχήσουν ένα νέο γιουγκοσλαβικό εθνικισμό και να αποδυναμώσουν τις παραδοσιακές εθνικές ταυτότητες των Γιουγκοσλάβων ως «αστικά κατάλοιπα». Ωστόσο, συνάντησαν τη σθεναρή αντίσταση των Κροατών, αλλά και των άλλων εθνοτήτων που συνέχιζαν να θεωρούν το Γιουγκοσλαβισμό συνώνυμο του σερβικού μεγαλοϊδεατισμού¹¹.

Για να αντιμετωπιστεί η κατάσταση, το σύνταγμα του 1974, προσπάθησε να διασπάσει την ομοσπονδιακή δομή, ενισχύοντας σημαντικά την αυτονομία των επαρχιών της Βοϊβοδίνης και του Κοσσυφοπεδίου¹². Η αναγνώριση της αυτόνομης υπόστασης του Κοσσυφοπεδίου μετά το 1974 οδήγησε στην εξάπλωση της εθνικιστικής δραστηριότητας που πήρε τη μορφή ίδρυσης οργανισμών που εμφανίστηκαν σε ολόκληρη την περιοχή. Το 1981, ο αλβανικός εθνικισμός εκφράστηκε με μία σειρά από διαδηλώσεις με συνθήματα όπως «Δημοκρατία του Κοσόβου» και «Μεγάλη Αλβανία»¹³, εμπρησμούς και τρομοκρατικές ενέργειες. Οι γιουγκοσλαβικές Αρχές κατέπνιξαν βίαια τις ταραχές, απορρίπτοντας το αίτημα

⁶ Εκάβη Αθανασοπούλου, 2013, *Κοσσυφοπέδιο: Πολιτική και Οικονομική Κατάσταση*, σημειώσεις μαθήματος, Αθήνα, Τμήμα Πολιτικών Επιστημών και Δημόσιας Διοίκησης, 1.

⁷ Βασίλειος Κόντης και άλλοι (επ.), *Το Κόσοβο και οι Αλβανικοί Πληθυσμοί της Βαλκανικής* (Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Μελετών του Χερσονήσου του Αίμου, 2000), 8.

⁸ Καιρίδης, *Εθνικισμός και Εθνοτικές Συγκρούσεις*, 226-227.

⁹ Κόντης, *Το Κόσοβο και οι Αλβανικοί Πληθυσμοί*, 20-23.

¹⁰ Phillips, "Operation Joint Guardian", 6.

¹¹ Καιρίδης, *Εθνικισμός και Εθνοτικές Συγκρούσεις*, 216.

¹² Κουρβετάρης, *Τα Νέα Βαλκάνια*, 143.

¹³ Κόντης, *Το Κόσοβο και οι Αλβανικοί Πληθυσμοί*, 33.

της μετατροπής του Κοσόβου σε Δημοκρατία, αλλά δεν άλλαξαν πολιτική στην αντιμετώπιση του αλβανικού εθνικισμού και δεν περιόρισαν την αυτονομία της περιοχής¹⁴.

Μικρή σημασία δίνεται στη διεθνή βιβλιογραφία, για το ρόλο που έπαιξε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο κατά τη δεκαετία του 1980, στην πτώση του βιοτικού επιπέδου των Αλβανών και στις συνεπακόλουθες αποσχιστικές τάσεις των τελευταίων. Η ταχεία οικονομική ανάπτυξη της Γιουγκοσλαβίας, το 1960 και 1970, είχε ως κύριο καύσιμο τον εξωτερικό δανεισμό, με άμεσο συνεπακόλουθο τη δραματική αύξηση του δημοσίου χρέους της. Η πολυεθνική «αυτοκρατορία», προσέφυγε για βοήθεια στο ΔΝΤ και στην Παγκόσμια Τράπεζα, η οποία έγινε δεκτή, με την προϋπόθεση ότι η χώρα θα αναλάβει νέες οικονομικές «μεταρρυθμίσεις».

Οι κρατικές δαπάνες περικοπήκαν, ενώ οι ομοσπονδιακές μεταφορές κεφαλαίων προς τις Δημοκρατίες και τις αυτόνομες επαρχίες, για την καταπολέμηση της άνισης οικονομικής ανάπτυξης, ανεστάλησαν. Οι μεταρρυθμίσεις είχαν καταστροφικό αντίκτυπο. Το Οικονομικό Ινστιτούτο του Κοσσυφοπεδίου, εκτιμά ότι τα κέρδη της σταθερής απασχόλησης, μειώθηκαν από το 49% του συνολικού εισοδήματος της περιοχής το 1988, στο 10% το 1996, ενώ το ποσοστό ανεργίας, ανήλθε στο ιλιγγιώδες ποσοστό του 70%¹⁵.

Η κρίση εντάθηκε, με τη δυναμική άνοδο του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς στην ηγεσία της Σερβίας. Ο Μιλόσεβιτς έσπασε το μεγάλο ταμπού κάθε Γιουγκοσλάβου κομμουνιστή και, μετά το 1987, μίλησε για τα «δίκαια του σερβικού έθνους», προκειμένου να διασώσει τη δημοτικότητά του καθώς ο κομμουνισμός βρισκόταν σε βαθιά και θανατηφόρα κρίση¹⁶.

Το 1986, 60.000 Σέρβοι, -όχι αναίτια-, ζητούσαν προστασία. Ενώ τα γεγονότα στο Κόσοβο της εποχής εκείνης δεν καλύπτονταν από το Δυτικό Τύπο, οι Νιου Γιορκ Τάιμς ανέφεραν ότι η αλβανική κυβέρνηση είχε χειραγωγήσει τα δημόσια ταμεία, ώστε να καταλάβει τη σερβική γη. Οι σλαβικές Ορθόδοξες εκκλησίες καταστράφηκαν, οι σημαίες υπεστάλλησαν, τα πηγάδια δηλητηριάστηκαν και οι σοδιές κάηκαν. Πολλοί Σέρβοι μαχαιρώθηκαν και ορισμένοι νέοι Αλβανοί, δέχθηκαν τις νουθεσίες των ηλικιωμένων, που τους προέτρεπαν να βιάσουν νεαρές γυναίκες σλαβικής καταγωγής¹⁷.

Αντιδρώντας στις σερβικές διώξεις ο Μιλόσεβιτς, εξάλειψε την αυτονομία της περιοχής διά της κατάργησης του κοινοβουλίου και της κυβέρνησης του Κοσόβου. Πάνω από 100.000 Αλβανοί στην κυβέρνηση, την αστυνομία, τις επιχειρήσεις, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τα νοσοκομεία, απολύθηκαν και αντικαταστάθηκαν από Σέρβους, ενώ η σερβική αστυνομία συνέλαβε, -συχνά διά της άσκησης ωμής βίας- εκατοντάδες Αλβανούς για συμμετοχή τους σε εθνικιστικές δραστηριότητες¹⁸.

Η σερβική πρόκληση, δεν έμεινε αναπάντητη από τους Αλβανούς του Κοσσυφοπεδίου. Το 1990-1991 διεξήγαγαν δικό τους δημοψήφισμα και εκλογές, ψήφισαν Σύνταγμα και διακήρυξαν την ίδρυση της «Δημοκρατίας της Κοσσόβας» (που αναγνώρισε μόνο το Κοινοβούλιο της Αλβανίας).

Κατά τη διάρκεια του πολέμου στη Γιουγκοσλαβία (1991-1995), οι Αλβανοί περιορίστηκαν σε μία παθητική αντίσταση, διεκδικώντας ένα ουδέτερο, ελεύθερο Κόσοβο ανοικτό στη Σερβία και την Αλβανία. Οι Αλβανοί πίστευαν ότι μετά τη λήξη του πολέμου στη

¹⁴ Καιρίδης, *Εθνικισμός και Εθνοτικές Συγκρούσεις*, 225.

¹⁵ Bob Allen, "Why Kosovo? The Anatomy of a Needless War", *Canadian Centre for Policy Alternatives* (1999), 11-12.

¹⁶ Καιρίδης, *Εθνικισμός και Εθνοτικές Συγκρούσεις*, 102.

¹⁷ Allen, "Why Kosovo?", 10.

¹⁸ Steven Woehrel, "Kosovo: Historical Background to the Current Conflict", *Congressional Research Service*, CRS Report, 1999, 5.

Γιουγκοσλαβία το Κόσοβο, θα αποτελούσε αντικείμενο συζήτησης στη Συνδιάσκεψη της Ειρήνης που έλαβε χώρα στο Ντέιτον των Ηνωμένων Πολιτειών¹⁹. Η Συμφωνία του Ντέιτον απετέλεσε τη βάση της νέας ανεξάρτητης Βοσνίας-Ερζεγοβίνης ενώ βασιζόταν και στην εγκαθίδρυση μίας εξαιρετικά αποκεντρωμένης ομοσπονδίας τριών εθνοτικών ομάδων, των Βόσνιων, των Σέρβων και των Κροατών.

Κρίνοντας εκ των υστέρων, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι το πολιτικό μήνυμα που έστειλε η διεθνής διπλωματία στην ηγεσία των Αλβανών του Κοσόβου, ήταν ότι η βία ανταμείβεται, ενώ ο φιλειρηνισμός όχι. Οι Αλβανοί δέχθηκαν το Ντέιτον με απογοήτευση και συμπέραναν ότι ο μόνος τρόπος για να προκληθεί η παρέμβαση της δυτικής διπλωματίας ήταν η βία. Και πράγματι, αυτό συνέβη, με την ανάδειξη του Απελευθερωτικού Στρατού του Κοσόβου (UCK)²⁰.

Η οργάνωση αυτή²¹ -που ευθύνεται για σειρά πολιτικών δολοφονιών, καταστροφών σερβικών χωριών, απαγωγών και βασανισμών Σέρβων πολιτών²²- έκανε την επίσημη εμφάνισή της σε μία κηδεία το 1997, ενώ άρχισε με δημόσια δήλωσή της το γενικευμένο ένοπλο αγώνα για την ανεξαρτησία του Κοσόβου και την ενοποίησή του με την Αλβανία, τον Ιανουάριο του 1998, λαμβάνοντας την απόλυτη στήριξη μεγάλου μέρους των Κοσοβάρων Αλβανών, κυρίως στην περιοχή της Ντρένιτσα αλλά και στις περιοχές κοντά στα σύνορα με την Αλβανία²³.

Το Φεβρουάριο του 1998, η σερβική αστυνομία ξεκίνησε μία μεγάλη επίθεση εναντίον του UCK, σε μία προσπάθεια να συντρίψει το κίνημα των ανταρτών που είχε αυξηθεί σταθερά σε όλη την περιοχή. Με αργή πορεία, η οργάνωση, έφτασε να ελέγχει το 40% της περιοχής, αλλά στα τέλη Ιουνίου ο σερβικός στρατός κατέλαβε βασικές στρατηγικές ζώνες, συμπεριλαμβανομένου του Γιουνίκ, του κέντρου εφοδιασμού και διανομής όπλων του UCK. Μετά τις προειδοποιήσεις του NATO για τις επικείμενες αεροπορικές επιδρομές, που προήλθαν από τις εκθέσεις περί ύπαρξης μαζικών τάφων Αλβανών στρατιωτικών, ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς συμφώνησε σε κατάπαυση του πυρός τον Οκτώβριο. Ωστόσο, η σερβική κυβέρνηση ανασυντάχθηκε και ο αναδιοργανωμένος UCK άρχισε να αγωνίζεται και πάλι στα τέλη Δεκεμβρίου²⁴.

Κεφάλαιο 2ο: Η αντίδραση της διεθνούς κοινότητας και οι ΝΑΤΟϊκοί βομβαρδισμοί

Η απόφαση των κρατών-μελών του NATO –ιδιαίτερα των ΗΠΑ-, επέμβασης στο εσωτερικό ενός κυρίαρχου κράτους για ανθρωπιστικούς λόγους, εξυπηρετούσε περισσότερο στόχους και επιδιώξεις μεμονωμένων κρατών παρά την υπεράσπιση των ανθρωπιστικών-οικουμενικών αξιών και αρχών.

¹⁹ Κόντης, *Το Κόσοβο και οι Αλβανικοί Πληθυσμοί*, 62-63, 39.

²⁰ Καιρίδης, *Εθνικισμός και Εθνοτικές Συγκρούσεις*, 253.

²¹ Κατά ομολογία του ίδιου του Μπερίσα, η αλβανική κυβέρνηση «άνοιξε τις πόρτες» των αλβανικών αποθηκών, προμηθεύοντας τον ΑΣΚ με εκατοντάδες χιλιάδες πυροβόλα όπλα, εκατομμύρια φυσίγγια, ένα μεγάλο αριθμό όλμων και εκατοντάδες εκρηκτικά. Για περισσότερα βλ. "Was Albanian Ex-President Sending Arms to Kosovo Liberation Army Terrorists?", *Sputnik*, 6 Απριλίου 2017.

²² Phillips, "Operation Joint Guardian", 11.

²³ Κόντης, *Το Κόσοβο και οι Αλβανικοί Πληθυσμοί*, 65-66.

²⁴ US Department of Justice, 2007, *Serbia and Montenegro (Ex-Yugoslavia)-Kosovo (1998-First Combat Deaths)*, Armed Conflicts Report, Washington D.C.: US Department of Justice, 5.

Τα γεωπολιτικά αυτά συμφέροντα αφορούσαν στην ασφάλεια προγραμμάτων κατασκευής αγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου, στην επίλυση των μεταψυχροπολεμικών υπαρξιακών διλημάτων του NATO, στην επίδειξη στον ισλαμικό κόσμο ότι οι ΗΠΑ δεν ήταν κατά βάση αντιϊσλαμικές, στην επαναβεβαίωση της αναγκαιότητας παρουσίας τους για την υπεράσπιση της ευρωπαϊκής ασφάλειας²⁵, στη μείωση των προσφυγικών ροών²⁶, καθώς και στην προς ανατολάς διεύρυνση του NATO, η οποία δεν θα μπορούσε να λάβει χώρα με ένα «κράτος-παρία», στο υπογαστρίο του²⁷. Ο Μιλόσεβιτς δεν ήταν αρεστός στους Αμερικανούς και ήδη από το 1992 η αμερικανική πλευρά, κατέβαλλε προσπάθειες για την ανατροπή του. Γνωρίζοντας τις προθέσεις τους για ουσιαστικό έλεγχο της Γιουγκοσλαβίας από τις ΗΠΑ, ο Μιλόσεβιτς αναζήτησε πολιτικό στήριγμα στη Ρωσία και την Κίνα²⁸.

Η οπτική της Ρωσίας, απέναντι στη Σερβία, σαφώς και δεν περιοριζόταν αποκλειστικά και μόνο στη συμβολική ύπαρξη ενός «ορθόδοξου άξονα» με τη Γιουγκοσλαβία. Αυτό που ενδιέφερε τη Ρωσία, ήταν η διατήρηση του πολιτικού της στάτους διεθνώς. Με αυτή τη λογική, ο παραγκωνισμός του ΟΗΕ και η περαιτέρω ενίσχυση του NATO, περιόριζε δραματικά τη διεθνή επιρροή της Μόσχας μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου²⁹. Επιπλέον, η Ρωσία είναι ένα κράτος με πολλές μειονότητες. Αν η περίπτωση του Κοσσυφοπεδίου συνιστούσε προηγούμενο, ποιος θα μπορούσε να αποτρέψει την ανάληψη ανάλογων επεμβάσεων στο έδαφός της υπέρ –για παράδειγμα- των Τσετσένων;

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω περιγραφόμενων, μπορούν να γίνουν κατανοητά τα γεγονότα που έλαβαν χώρα, από τις αρχές του 1998 έως και τον τερματισμό των NATOϊκών αεροπορικών επιδρομών. Οι διεθνείς δρώντες, διά της υιοθέτησης σειράς Ψηφισμάτων του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (1160, 1199, 1203 και 1207)³⁰, απαίτησαν από το Βελιγράδι την άμεση διακοπή των επιθέσεων εναντίον του άμαχου πληθυσμού και την απόσυρση των σερβικών μονάδων ασφαλείας από την περιοχή, τη διευκόλυνση της επιστροφής των προσφύγων, την έναρξη πολιτικού διαλόγου με τους εκπροσώπους των αλβανικών κομμάτων και τη συμμόρφωση της πρώην Γιουγκοσλαβίας με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο³¹.

Από την πλευρά του, το NATO, ενίσχυσε και υποστήριξε τις προσπάθειες της Ομάδας Επαφής για το Κόσοβο του ΟΗΕ, συμφωνώντας, –μετά τη δολοφονία 40 αμάχων Αλβανών στο χωριό Ρατσάκ³²- για την έναρξη αεροπορικών επιδρομών, προειδοποιώντας και τα δύο μέρη της σύγκρουσης³³. Ωστόσο, η Ρωσία και η Κίνα κατέστησαν σαφές ότι θα ασκούσαν βέτο σε οποιαδήποτε πρόταση για την ανάληψη στρατιωτικής δράσης εναντίον της Σερβίας λόγω της συμπεριφοράς της στην επικράτειά της. Με εξίσου σταθερό τρόπο, τόνισαν τη

²⁵ Κουρβετάρης, *Τα Νέα Βαλκάνια*, 612, 312.

²⁶ Adam Roberts, “NATO’s “Humanitarian War” over Kosovo”, *The International Institute for Strategic Studies* (1999), *Survival*, Vol. 41, 108.

²⁷ Βασίλης Φούσκας, *Ζώνες Πολέμου: Η Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική στα Βαλκάνια και στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή* (Αθήνα: Ποιότητα, 2003), 139.

²⁸ Κόντης, *Το Κόσοβο και οι Αλβανικοί Πληθυσμοί*, 40.

²⁹ Κουρβετάρης, *Τα Νέα Βαλκάνια*, 640.

³⁰ Εκάβη Αθανασοπούλου, 2013, *Ο Ρόλος της Διεθνούς Κοινότητας στο Κόσοβο*, σημειώσεις μαθήματος, Αθήνα, Τμήμα Πολιτικών Επιστημών και Δημόσιας Διοίκησης, 7, 2.

³¹ Kim Julie, “Kosovo Conflict Chronology: September 1998-March 1999”, *Congressional Research Service*, CRS Report RL30127, 6 Απριλίου 1999, 2, 5.

³² Η σφαγή του Ρατσάκ, είναι αμφιλεγόμενη. Οι ειδικοί που μελέτησαν τις ιατροδικαστικές εκθέσεις, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι δεν υπήρχαν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι οι θανόντες ήταν άμαχοι και ότι σκοτώθηκαν από Σέρβους στρατιώτες. Για περισσότερα βλ. Blokhin Timur και Vukotic Iovanna, “NATO’s War Against Yugoslavia was Based on Lies”, *Centre for Research on Globalization*, 11 Αυγούστου 2012.

³³ “NATO’s Role in Relation to the Conflict in Kosovo”, *NATO*, 15 Ιουλίου 1999.

σημασία του κανόνα της μη επέμβασης³⁴ ως απαραίτητης αρχής των Ηνωμένων Εθνών και της διεθνούς ασφάλειας³⁵.

Παρακάμπτοντας τις αντιρρήσεις της Ρωσίας στο χειρισμό του όλου ζητήματος, η διεθνής κοινότητα, άσκησε πιέσεις για την έναρξη διαπραγματεύσεων μεταξύ των εμπόλεμων πλευρών, οι οποίες εν τέλει πραγματοποιήθηκαν στο Ραμπουιγιέ της Γαλλίας, από τις 6 έως και τις 23 Φεβρουαρίου, ακολουθούμενες από ένα δεύτερο γύρο στο Παρίσι, από τις 15 έως τις 18 Μαρτίου³⁶.

Στο Ραμπουιγιέ, το NATO, εμφανίστηκε ως ένας πολιτικός παρά ως ένας στρατιωτικός δρών, ο οποίος υποτίθεται ότι θα προσπαθούσε να υλοποιήσει ένα ανθρωπιστικό πρόγραμμα. Προκειμένου να επιτευχθεί η εφαρμογή αυτού του προγράμματος, το NATO ζήτησε από τη σερβική αντιπροσωπεία να συμμορφωθεί με τρεις όρους. Ο πρώτος όρος ήταν ότι εντός τριών ετών οι κάτοικοι του Κοσσυφοπέδιου θα είχαν την ευκαιρία να ψηφίσουν για ανεξαρτησία και πιθανή ένωση με την Αλβανία. Ο δεύτερος ήταν ότι η Σερβία θα αποδεχόταν οικονομικές αρχές ελεύθερης αγοράς και ο τρίτος ότι οι δυνάμεις του NATO θα είχαν την άδεια να αναπτυχθούν όχι μόνο στο Κοσσυφοπέδιο αλλά οπουδήποτε στη Σερβία³⁷.

Το Βελιγράδι, δεν μπορούσε να αποδεχθεί μία συμφωνία που εμπεριείχε το έμβρυο της δημιουργίας ενός νέου κράτους, ενώ η εγκατάσταση NATOϊκών δυνάμεων εντασσόταν στην αντίληψη της επέκτασης του NATO προς ανατολάς, γεγονός που προκάλεσε για μία ακόμη φορά τις ρωσικές αντιδράσεις³⁸. Η αντίστροφη μέτρηση για τη σύγκρουση μεταξύ του Οργανισμού Βορειοατλαντικού Συμφώνου και της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, είχε μόλις αρχίσει.

Παραμένοντας αντίθετος στην απειλή αεροπορικών βομβαρδισμών εναντίον της Σερβίας, ο Ρώσος Υπουργός Εξωτερικών Ιβάνοφ μετέβη στις 12 Μαρτίου στο Βελιγράδι, για την επίτευξη κάποιου είδους πολιτικού συμβιβασμού. Μετά το πέρας των συνομιλιών, ο Ιβάνοφ ανακοίνωσε ότι η Σερβία απέρριψε «αποφασιστικά και τελεσίδικα» το ενδεχόμενο μίας ξένης στρατιωτικής ή αστυνομικής παρουσίας στο Κοσσυφοπέδιο.

Στις 20 Μαρτίου, οι σερβικές δυνάμεις, ανάγκασαν χιλιάδες Αλβανούς Κοσοβάρους να εγκαταλείψουν τη Σρμπίκα, μία πόλη Βορειοδυτικά της Πρίστινα. Στις 22 Μαρτίου, οι πρεσβευτές του NATO, επεξέτειναν την εξουσία του ΓΓ του Οργανισμού, Χαβιέ Σολάνα, για την έναρξη αεροπορικών επιδρομών εναντίον της Σερβίας. Στις 23 Μαρτίου, μετά από τηλεφωνική συνομιλία του Αντιπροέδρου των ΗΠΑ Αλ Γκορ και του Ρώσου πρωθυπουργού Πριμάκοφ, ο τελευταίος διέκοψε το ταξίδι του στις Ηνωμένες Πολιτείες στα μέσα της αεροπορικής πτήσης του στον Ατλαντικό, εκφράζοντας έτσι τη διαμαρτυρία του για τις επικείμενες NATOϊκές αεροπορικές επιδρομές και επέστρεψε στη Μόσχα.

Στις 24 Μαρτίου, ημέρα έναρξης της NATOϊκής επιχείρησης υπό την ονομασία «ΑΠΟΦΑΣΙΣΜΕΝΗ ΔΥΝΑΜΗ»³⁹, οι σύμμαχοι, επιτέθηκαν στα Γιουγκοσλαβικά συστήματα

³⁴ Το παράδοξο στη συγκεκριμένη περίπτωση βεβαίως είναι ότι, η Ρωσία, επικαλέστηκε μερικά χρόνια αργότερα το προηγούμενο του Κοσόβου για να δικαιολογήσει την επέμβασή της στη Γεωργία το 2008 και στην Κριμαία το 2014. Για περισσότερα βλ. Καιρίδης, *Εθνικισμός και Εθνοτικές Συγκρούσεις*, 166.

³⁵ Roberts, "NATO's "Humanitarian War", 104.

³⁶ "NATO's Role in Kosovo".

³⁷ Φούσκας, *Ζώνες Πολέμου*, 135.

³⁸ Κόντης, *Το Κόσοβο και οι Αλβανικοί Πληθυσμοί*, 45.

³⁹ Η επιχείρηση, κατά το Διεθνές Δίκαιο, ήταν παράνομη. Ενώ το 1995 το Συμβούλιο Ασφαλείας είχε εξουσιοδοτήσει το NATO να αναλάβει δράση στον εμφύλιο πόλεμο της Βοσνίας, η Ατλαντική Συμμαχία προχώρησε το 1999 σε αεροπορικούς βομβαρδισμούς, χωρίς την αντίστοιχη έγκριση. Για περισσότερα, βλ. Κουρβετάρης, *Τα Νέα Βαλκάνια*, 629.

αεράμυνας. Αντιδρώντας στους βομβαρδισμούς, η Ρωσία, ανέστειλε τη συνεργασία της με το NATO και ανακάλεσε από τις Βρυξέλλες τους εκπροσώπους της στη Συμμαχία⁴⁰. Οι εκκλήσεις του Μιλόσεβιτς για αναστολή των εχθροπραξιών, κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Εβδομάδας, έπεσε στο κενό. Το NATO, αρνήθηκε την προσφορά, στέλνοντας ένα μήνυμα στον ισλαμικό κόσμο ότι η θρησκεία δεν θα στεκόταν ως δικαιολογία για τις «ανθρωπιστικές» ανησυχίες της Δύσης⁴¹.

Οργισμένοι από τους αεροπορικούς βομβαρδισμούς και τα συντριπτικά πλήγματα που υπέστησαν, οι Σέρβοι, στράφηκαν εναντίον της αλβανικής πλειοψηφίας του πληθυσμού του Κοσόβου. Ήταν, από την πλευρά τους, ένας αντίστροφος εκβιασμός: Εάν το NATO συνέχιζε τις επιχειρήσεις, το Κόσοβο θα έμενε χωρίς Αλβανούς, η περιοχή της νότιας Βαλκανικής θα αποσταθεροποιείτο συνολικά από το τεράστιο κύμα των προσφύγων και βέβαια οι Σέρβοι θα είχαν πετύχει να από-αλβανοποιήσουν το Κόσοβο, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα, διαπραγματευόμενοι στη συνέχεια την επιστροφή των προσφύγων, με αντάλλαγμα, ίσως, ένα ευνοϊκό γι' αυτούς καθεστώς αυτονομίας⁴².

Τότε, προς μεγάλη ανακούφιση των κρατών-μελών του NATO, ο Μιλόσεβιτς αποδέχθηκε επίσημα τους όρους ειρήνευσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ρωσίας, που του είχαν παρουσιαστεί στις 2 Ιουνίου. Αυτό οδήγησε, -έστω και με πολλές δυσκολίες- στην επικύρωση της στρατιωτικής συμφωνίας η οποία υπογράφηκε στην αεροπορική βάση του Κουμάνοβο των Σκοπίων στις 9 Ιουνίου και στο Ψήφισμα 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών.

Στις 12 και 13 Ιουνίου, ξεκίνησε η είσοδος των πρώτων τμημάτων της ειρηνευτικής δύναμης Κοσσυφοπέδιου (KFOR) στις περιοχές που εκκένωσαν οι σερβικές δυνάμεις. Αναμφισβήτητα, το γεγονός που προκάλεσε μία – προσωρινή– έξαρση της έντασης, ήταν η αιφνιδιαστική κίνηση ρωσικού στρατιωτικού τμήματος, στην πρωτεύουσα Πρίστινα, τις πρώτες πρωινές ώρες της 12ης Ιουνίου, καταλαμβάνοντας θέσεις στο αεροδρόμιο «Σλάτινα». Το πρόβλημα ξεπεράστηκε τελικά, από τη δυνατότητα των δυτικών δυνάμεων να συνεχίσουν την επιχείρηση εγκατάστασης στο Κοσσυφοπέδιο, προσπερνώντας την κατάληψη του αεροδρομίου της Πρίστινα, από τους Ρώσους στρατιωτικούς⁴³.

Κεφάλαιο 3ο: Οι συνέπειες των ΝΑΤΟϊκών βομβαρδισμών

Ο πόλεμος στο Κοσσυφοπέδιο, σηματοδότησε την κατάρρευση της βεσφαλιανής έννοιας της μη επέμβασης, δηλαδή της αμοιβαίας αναγνώρισης της κυριαρχίας, με βάση την οποία οικοδομήθηκε το νεότερο διεθνές σύστημα των κυρίαρχων κρατών⁴⁴. Κατά τη διάρκειά του, πραγματοποιήθηκαν 2.300 αεροπορικές επιδρομές από 1.130 πολεμικά αεροσκάφη από όπου εκτοξεύτηκαν συνολικά 420.000 βλήματα, πύραυλοι και βόμβες⁴⁵. Η φύση της εχθροπραξίας έδωσε βάρος στη μέγιστη χρήση υψηλής τεχνολογίας, αφού ο πόλεμος κερδήθηκε από τον αέρα και οι μάχες ελεγχόταν από τους υπολογιστές.

⁴⁰ Julie, "Kosovo Conflict Chronology", 14-16.

⁴¹ Κουρβετάρης, *Τα Νέα Βαλκάνια*, 314.

⁴² Κόντης, *Το Κόσοβο και οι Αλβανικοί Πληθυσμοί*, 153-154.

⁴³ Χαράλαμπος Γιαννιάς, "Κοσσυφοπέδιο, η Κρίση του 1999: Περίπτωση Εφαρμογής Crisis Eval", *Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών*, Κέντρο Ανάλυσης Διεθνών Συγκρούσεων, 62-63.

⁴⁴ Αθανασοπούλου, *Ο Ρόλος της Διεθνούς Κοινότητας*, 3.

⁴⁵ "Σερβία: 15 Χρόνια από τους ΝΑΤΟϊκούς Βομβαρδισμούς κατά της Γιουγκοσλαβίας", *Η Καθημερινή*, 25 Απριλίου 2014.

Κανένας ΝΑΤΟϊκός στρατιώτης δεν σκοτώθηκε από τον εχθρό και κανένα αεροσκάφος του ΝΑΤΟ δεν χάθηκε στη μάχη⁴⁶. Από την πλευρά της, η κυβέρνηση της Σερβίας υπολογίζει ότι κατά τη διάρκεια των βομβαρδισμών σκοτώθηκαν 2.500 άνθρωποι, ενώ τραυματίστηκαν 12.500, μεταξύ των οποίων 2.700 παιδιά. Οι υποδομές της Γιουγκοσλαβίας, υπέστησαν σοβαρές ζημιές, εφόσον καταστράφηκαν συνολικά 25.000 κτίρια, όλες οι στρατιωτικές εγκαταστάσεις, 14 αεροδρόμια, 2 διυλιστήρια και σχεδόν όλα τα εργοστάσια⁴⁷. Στα ανωτέρω, πρέπει να προστεθεί και η περιβαλλοντική επιβάρυνση που προκλήθηκε από τη χρήση 37.000 βομβών εμπλουτισμένου ουρανίου⁴⁸.

Σε ό, τι αφορά στο κύριο διακύβευμα έναρξης της ΝΑΤΟϊκής επιχείρησης -την προστασία των Αλβανών Κοσοβάρων-, θα μπορούσε να κριθεί ως απόλυτα αποτυχημένο. Οι βομβαρδισμοί, επέτειναν την εθνοκάθαρση στο έδαφος, ενώ προκλήθηκε και ένα κύμα 800.000 Αλβανών προσφύγων. Το εξίσου εξοργιστικό για τις ΗΠΑ και τους συμμάχους της, είναι η απόλυτη αδυναμία της μετατροπής του Κοσσυφοπεδίου σε μία δημοκρατική πολυεθνική αυτόνομη περιοχή, στην οποία Αλβανοί, Σέρβοι και άλλες εθνικές ομάδες θα ζούσαν δίπλα-δίπλα. Κρατώντας στάση «υπερνικητή», ο UCK⁴⁹, προέβη σε πράξεις αντεκδίκησης, οδηγώντας τα 2/3 των μειονοτήτων της επαρχίας στην προσφυγιά.

Προσδοκώμενο δεν ήταν ούτε το βραχυπρόθεσμο πολιτικό αποτέλεσμα, της άμεσης απομάκρυνσης του Μιλόσεβιτς από την εξουσία. Υπονομεύοντας τον αγώνα της σερβικής αντιπολίτευσης και της Ορθόδοξης εκκλησίας⁵⁰, ο βομβαρδισμός είχε αντίθετη επίδραση, εφόσον η μάχη ενάντια σε έναν εξωτερικό εχθρό ενίσχυσε τον πατριωτισμό και τη συνοχή της ομάδας. Τελικά, η νέα σερβική κυβέρνηση, παρέδωσε το Μιλόσεβιτς στο νεοσυσταθέν Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο -άμεσο απότοκο των πολέμων στη Γιουγκοσλαβία- μόλις το 2001⁵¹.

Πέραν της αποτυχίας επίτευξης των πολιτικών στόχων, ο πόλεμος του Κοσσυφοπεδίου, ωφέλησε έναν κρατικό και έναν μη κρατικό δρώντα. Στον κρατικό, συμπεριλαμβάνεται η Αλβανία, που μετά την απόσχιση του Κοσσυφοπεδίου από τη Σερβία το 2008⁵², ενέτεινε τη διεκδικητική της ρητορική για την προσάρτηση νέων εδαφών⁵³. Οι βομβαρδισμοί επίσης ωφέλησαν σημαντικούς κατασκευαστές όπλων, οδηγώντας σε αύξηση 13 δις δολαρίων των στρατιωτικών δαπανών των ΗΠΑ, κυρίως για οπλικά συστήματα που οι περισσότεροι στρατηγικοί αναλυτές -ακόμα και το Πεντάγωνο- δεν θεωρούσαν απαραίτητες.

Ο πόλεμος, αναβίωσε τον ψυχροπολεμικό ανταγωνισμό μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ρωσίας, ενώ ένα μεγάλο μέρος των τεταμένων σχέσεων των δύο κρατών κατά την τελευταία δεκαετία, μπορεί να αποδοθεί στο βομβαρδισμό της Γιουγκοσλαβίας. Οι Ρώσοι υπέθεταν ότι το ΝΑΤΟ θα διαλυόταν μετά το πέρας του Ψυχρού Πολέμου. Αντιθέτως, το

⁴⁶ Κουρβετάρης, *Τα Νέα Βαλκάνια*, 305.

⁴⁷ “Σερβία: 15 Χρόνια από τους Βομβαρδισμούς”.

⁴⁸ Zunes, “The US War on Yugoslavia”.

⁴⁹ Παρά τις σχέσεις με το λαθρεμπόριο όπλων και το δίκτυο διακίνησης ναρκωτικών, η ηγεσία του UCK, κυριάρχησε στη μετέπειτα αυτόνομη και πλέον ανεξάρτητη Δημοκρατία του Κοσόβου. Ο νυν Πρόεδρος του Κοσσυφοπεδίου, Χασίμ Θάτσι, ηγετικό στέλεχος του ΑΣΚ, εκπροσώπησε τους Αλβανούς Κοσοβάρους στις συνομιλίες του Ραμπουγιέ. Για περισσότερα, βλ. Αθανασοπούλου, *Κοσσυφοπέδιο: Πολιτική και Οικονομική Κατάσταση*, 4.

⁵⁰ Κόντης, *Το Κόσοβο και οι Αλβανικοί Πληθυσμοί*, 69, 155-156.

⁵¹ Κουρβετάρης, *Τα Νέα Βαλκάνια*, 316.

⁵² Τη μονομερή ανακήρυξη ανεξαρτησίας δεν έχουν αναγνωρίσει εκτός της Σερβίας, η Ελλάδα, η Κύπρος, η Σλοβακία, η Ρουμανία, η Ισπανία, η Κίνα, η Ρωσία, η Βραζιλία, η Αίγυπτος, η Ινδία και η Νότια Αφρική. Για περισσότερα βλ. Αθανασοπούλου, *Κοσσυφοπέδιο: Πολιτική και Οικονομική Κατάσταση*, 2.

⁵³ Φούσκα, *Ζώνες Πολέμου*, 142.

NATO όχι μόνο επεκτάθηκε, αλλά διεξήγαγε πόλεμο στην Ανατολική Ευρώπη. Αυτό ενέτεινε το φόβο πολλών, ότι το NATO μπορεί να βρει δικαιολογία παρέμβασης στην ίδια τη Ρωσία. Ενώ στην πραγματικότητα αυτό είναι εξαιρετικά απίθανο να συμβεί, η ιστορία των δυτικών επιδρομών ενίσχυσε την επιρροή του Βλαντιμίρ Πούτιν, θέτοντας πίσω τις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες για τον αφοπλισμό.

Είναι τραγικό το γεγονός ότι η Δύση σπατάλησε οκτώ περίπου έτη, όταν η προληπτική διπλωματία, θα μπορούσε να αποδώσει ακριβώς τα ίδια αποτελέσματα. Η αναμονή για μία ένοπλη εξέγερση, έδωσε στους καταπιεσμένους ανθρώπους σε όλο τον κόσμο ένα πολύ άσχημο μήνυμα: Οι μη βίαιες μέθοδοι θα αποτύχουν και, προκειμένου να δώσει προσοχή η Δύση στη δεινή θέση τους, θα πρέπει να αναλάβουν τα όπλα⁵⁴.

Επίμετρο

Η μοίρα του Κοσσυφοπεδίου, είναι αβέβαιη. Παρά την -προσωρινή- εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ της Σερβίας και της αυτό-αποκαλούμενης Δημοκρατίας του Κοσόβου, οι εντάσεις μεταξύ των δύο κρατών, ουδέποτε εξέλιπταν. Σε μία τραγική επανάληψη των ιστορικών κύκλων, η σερβική μειονότητα, δημιούργησε παράλληλους θεσμούς, πραγματοποιεί τις συναλλαγές της με το σερβικό εθνικό νόμισμα (δηνάριο)⁵⁵, ενώ, στο τέλος του 2016, άρχισε να κτίζει ένα τείχος στην πόλη της Μιτρόβιτσα, διαχωρίζοντας τον πληθυσμό της από την αλβανική πλειονότητα. Πιο πρόσφατα, ένα τρένο με την επιγραφή «Το Κόσοβο είναι Σερβία», εστάλη από το Βελιγράδι προς την κατεύθυνση της Πρίστινα, προκαλώντας την αντίδραση των κοσοβαρικών Αρχών.

Οι αυξανόμενες εντάσεις μεταξύ του Κοσόβου και της Σερβίας επηρεάζονται εν μέρει από την αδράνεια της ΕΕ για την προσχώρηση των δύο κρατών στους κόλπους της, λόγω των ευρύτερων αλλαγών στη διεθνή πολιτική σκηνή, όπως η εκλογή του Ντόναλντ Τραμπ στην αμερικανική προεδρία, ένα γεγονός που χαιρετίστηκε θερμά από τη σερβική μειονότητα. Ελπίζουν ότι η αύξηση της ρωσικής παρουσίας, σε συνδυασμό με μία ενδεχόμενη συμφωνία ΗΠΑ-Ρωσίας για το Κόσοβο, θα μπορούσε να οδηγήσει στη διχοτόμηση του Κοσσυφοπεδίου, με το Βόρειο Κόσοβο, να απορροφάται από τη Σερβία. Από την πλευρά τους, οι Αλβανοί του Κοσσυφοπεδίου, φοβούνται την πιθανή μείωση των στρατευμάτων του NATO στη χώρα τους και στα Βαλκάνια γενικότερα, εφόσον έτσι θα απωλέσουν την προστασία που μέχρι τώρα απολάμβαναν⁵⁶.

Η εγγύτητα του Κοσσυφοπεδίου με την Αλβανία και την ΠΓΔΜ, εγκυμονεί νέους κινδύνους. Η αλυτρωτική επιθυμία για μία Μεγάλη Αλβανία, που θα έφερνε σε μία ενιαία πολιτική στέγη Αλβανία, Κοσσυφοπέδιο και αλβανική ΠΓΔΜ, μπορεί να φαίνεται ως χίμαιρα στους Δυτικούς, όμως η ιστορία των Βαλκανίων είναι κορεσμένη από οράματα ενός «μεγαλύτερου» έθνους: μία «μεγαλύτερη Αλβανία» μπορεί σίγουρα να είναι ελκυστικό όραμα για μία εθνική ομάδα με έντονη πληθυσμιακή αύξηση⁵⁷. Οι καθημερινές διαδηλώσεις της αλβανικής εθνικιστικής μειονότητας και η συγκέντρωση 3.000 ενόπλων Κοσοβάρων Αλβανών στα Σκόπια που παραμένουν επί τέσσερις μήνες στο χάος της ακυβερνησίας, αυξάνουν τον κίνδυνο επέμβασης της Σερβίας ενώ οι Βούλγαροι θα πρέπει να αποφασίσουν

⁵⁴ Zunes, "The US War on Yugoslavia".

⁵⁵ Αθανασοπούλου, *Ο ρόλος της Διεθνούς Κοινότητας*, 8.

⁵⁶ Léo-Paul Jacob, "Growing Tensions Between Serbia and Kosovo in the Western Balkans", *NATO Association of Canada*, 11 Μαρτίου 2017.

⁵⁷ Κουρβετάρης, *Τα Νέα Βαλκάνια*, 318, 562.

εάν θα υπερασπιστούν τους Σλάβους, τους οποίους θεωρούν Δυτικούς Βούλγαρους⁵⁸. Μία σπίθα αρκεί, για ανάψει την πυρκαγιά του Γ' Βαλκανικού Πολέμου...

⁵⁸ “Βράζουν τα Σύνορά μας: Ωρολογιακή Βόμβα τα Ακυβέρνητα Σκόπια”, *Star Channel*, 24 Απριλίου 2017.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόφωνη βιβλιογραφία

Καιρίδης Δημήτρης, *Εθνικισμός, Εθνοτικές Συγκρούσεις και Διεθνείς Σχέσεις: Θεωρία και Πράξη στα Βαλκάνια* (Αθήνα: Σιδέρης, 2015)

Κόντης Βασίλειος και άλλοι (επ.), *Το Κόσσοβο και οι Αλβανικοί Πληθυσμοί της Βαλκανικής* (Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Μελετών του Χερσονήσου του Αίμου, 2000)

Κουρβετάρης Γεώργιος και άλλοι (επ.), *Τα Νέα Βαλκάνια: Η Γεωπολιτική της Διεθνούς Ασφάλειας και η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση* (Αθήνα: Ηρόδοτος, 2009)

Φούσκας Βασίλης, *Ζώνες Πολέμου: Η Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική στα Βαλκάνια και στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή* (Αθήνα: Ποιότητα, 2003)

Κυβερνητικές πηγές

Julie Kim, "Kosovo Conflict Chronology: September 1998-March 1999", *Congressional Research Service*, CRS Report RL30127, 6 Απριλίου 1999, 2-16

"NATO's Role in Relation to the Conflict in Kosovo", NATO, 15 Ιουλίου 1999, <http://www.nato.int/kosovo/history.htm>

Phillips R. Cody, "Operation Joint Guardian: The U.S. Army in Kosovo", *U.S. Army Center of Military History*, CMH Pub 70-109-1, 2007, 6-11

US Department of Justice, 2007, *Serbia and Montenegro (Ex-Yugoslavia)-Kosovo (1998-First Combat Deaths)*, Armed Conflicts Report, Washington D.C.: US Department of Justice, 5

Woehrel Steven, "Kosovo: Historical Background to the Current Conflict", *Congressional Research Service*, CRS Report, 1999, 5

Διαλέξεις

Αθανασοπούλου Εκάβη, 2013, *Κοσσυφοπέδιο: Πολιτική και Οικονομική Κατάσταση*, σημειώσεις μαθήματος, Αθήνα, Τμήμα Πολιτικών Επιστημών και Δημόσιας Διοίκησης, 1-8

Αθανασοπούλου Εκάβη, 2013, *Ο Ρόλος της Διεθνούς Κοινότητας στο Κόσσοβο*, σημειώσεις μαθήματος, Αθήνα, Τμήμα Πολιτικών Επιστημών και Δημόσιας Διοίκησης, 2-8

Δοκίμια

Allen Bob, "Why Kosovo? The Anatomy of a Needless War", *Canadian Centre for Policy Alternatives* (1999), 10-12

Jacob Léo-Paul, "Growing Tensions Between Serbia and Kosovo in the Western Balkans", *NATO Association of Canada*, 11 Μαρτίου 2017, <http://natoassociation.ca/growing-tensions-between-serbia-and-kosovo-in-the-western-balkans/>

Roberts Adam, "NATO's "Humanitarian War" over Kosovo", *The International Institute for Strategic Studies* (1999), *Survival*, Vol. 41, 104-108

Γιαννιάς Χαράλαμπος, "Κοσσυφοπέδιο, η Κρίση του 1999: Περίπτωση Εφαρμογής Crisis Eval", *Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών*, Κέντρο Ανάλυσης Διεθνών Συγκρούσεων, 62-63

Διαδικτυακές πηγές

Zunes Stephen, "The US War on Yugoslavia: Ten Years Later", *The Huffington Post*, 6 Ιουλίου 2009, http://www.huffingtonpost.com/stephen-zunes/the-us-war-on-yugoslavia_b_211172.html

"Βράζουν τα Σύνορά μας: Ωρολογιακή Βόμβα τα Ακυβέρνητα Σκόπια", *Star Channel*, 24 Απριλίου 2017, <http://www.star.gr/ellada/367684/brazoun-ta-synora-mas-wrologiakh-bomba-ta-akybernhta-skopia>

"Σερβία: 15 Χρόνια από τους ΝΑΤΟϊκούς Βομβαρδισμούς κατά της Γιουγκοσλαβίας", *Η Καθημερινή*, 25 Απριλίου 2014, <https://goo.gl/ihtHLX>

24 Μάρτη: Η Έναρξη των ΝΑΤΟϊκών Βομβαρδισμών στη Σερβία", *TVXS*, 24 Μαρτίου 2014, <https://goo.gl/WxddXQ>